

Head lugejad!

Enam kui kakskümmend viis aastat on Eesti üles ehitanud oma uut õiguskorda. Täna on kõik valdkonnad seadustega piisavalt reguleeritud ning iga õigusharu on leidnud oma arengutee. Klassikalised õiguselukutsed on saanud rolli ning tähenduse eri menetlustes. Teadus ja praktika elavad kumbki ennekõike oma kantsis, kuid tegelikult ju on, mida omavahel jagada.

Õiguskeskond on kirju ning universaalseid juriste pole. Sageli ei piisa ka üksnes õigusharusisest spetsialiseerumisest, sest nii mõnigi valdkond on kujunenud sedavõrd keeruliseks, et vaid kitsas spetsialiseeritus tagab tõelise professionaalsuse ning selle kaudu edu.

Võib-olla said prokurörid veel mõni aeg tagasi lubada endale üksnes heaks karistus- ja kriminaalmenetluseõiguse asjatundjaks olemist. Tänapäeva raske kuritegevusega võitlemiseks on vaieldamatult vaja süvateadmisi karistus- ja kriminaalmenetlusõigusest, kuid keerulistes kohtuasjades tagab edu teadmistepagas teistest õigusharudest. Maksuprokurörid peavad tundma haldusmenetlust, majanduskuritegudega tegelevad prokurörid peavad seisma tsiviilõiguslikes vaidlustes hagejate õiguste eest. Alaealistega tegelevad prokurörid peavad tundma perekonnaõigust ning organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse eest vastutavad prokurörid ei saa ammu enam tugineda üksnes riigisisele õigusaktidele.

Vaid professionaalne prokurör tagab kõige paremini kriminaalmenetluses nii üksikisikute kui ka riigi huvide kaitse. Professionaalsus ei tähenda aga pelgalt teadmisi ei prokuröri ega ühegi teise juristi puhul. See tähendab ka avatust ja sisu tähtsustamist.

Sõltumata õigusharust või menetlusest, tuleb osata näha normi taga mõtet, situatsiooni taga elu ning menetlusosalise taga inimest. Oma elukutse kõrval tuleb austada ja hinnata teisi. Kui elu aga pakub võimaluse oma igapäevatöö kõrvalt piiluda teiste õigusharude või valdkondade töömaile, siis võiks sellest kinni haarata. Loomulikult tuleb seda teha kaalutletult, kuid ehk annakski see värvi meie õiguskeskonda, kui praktikud sagedamini satuksid akadeemilisse õhkkonda oma sõnumit edastama või kohtusaalis kõlaks sagedamini akadeemilist kõnepruuki.

Mõnikord tekitab tavapärast tsiviilasjades tegutseva advokaadi sattumine kriminaalmenetlusesse prokuröris ehk nõutustki, kuid professionaalse vastaspoole puhul tuleb sageli tunnistada, et nõutus asendub nii mõnigi kord mõttega, et tõepoolest, sellest võib ka nii aru saada. Ilmselt samasugust nõutust võivad tekitada igapäevaselt kriminaalmenetluses tegutsevate prokuröride mõttekäigud näiteks haldus- või tsiviilmenetluses. Kõige olulisem on sellistes olukordades säilitada avatus arvamuste paljususe suhtes ning anda võimalus argumentatsiooniks enne uute või vähemalt mittetavapäraste seisukohtade valeks tembeldamist. Just nii, n-ö kõrvalt sisenejate kaudu, on võimalik oma õigusharu või valdkond hoida värske ja arenev.

Ükskõik kui tihe on normide rägastik, ei saa me juristidena unustada oma põhitõde: me ei teeni mitte õigust ennast, vaid me teenime õiguse kaudu neid, kes meie abi vajavad.

Mõttemängud õigusvaldkonnas võivad olla harivad ja intellektuaalselt põnevad. Praktikasse tegutsevate juristide pärusmaa on aga elu ise. Sageli on õiguse rakendamise kõige suuremaks väljakutseks tagada inimeste usku õigusesse ja õigussüsteemi. Vahel see ei õnnestugi. Vaatamata sellele tuleb ikka ja jälle panustada inimeste õigusteadlikkusesse ning juristina iseendale meelde tuletada, et õigus on loodud inimesi aitama. Menetlused on aga teatav garantiide ja normide süsteem, mille ülesanne on

tagada inimeste põhiõiguste parim kaitse ning nende võrdsus seaduse ees. Seega tuleb menetluste kestel seadust rakendades alati küsida, mis on sätte või toimingu mõte, ning võrdväärsete alternatiivide korral tuleb rakendada seda, mis on seaduse mõttele ja inimkesksuse põhimõttele lähemal.

Prokuratuuri 97. aastapäeval kõlas prokuröridele üks lugu, mille eesmärk oli mõtiskleda prokuröri töö mõtte üle. Ilmselt pole see töö mõtte üle mõtisklemise vajadus aga võõras kellelegi:

Mees kõndis mere ääres ja nägi rannal poissi, kes tõstis midagi rannaliivalt ja viskas merre. Lähemale jõudes nägi mees, et poiss viskab merre meritähti. Kogu rand oli meritähti täis, neid näis seal olevat miljoneid. „Miks sa meritähti vette viskad?“ küsis mees. „Sellepärast, et kui nad siia rannale jäävad, siis nad hukkuvad,“ vastas poiss oma tegevust katkestamata. „Aga see on ju mõttetu!“ hüüdis mees. „Vaata ometi ringi! Siin on tuhandeid meritähti, kogu rand on neid täis. Sinu tegevus ei muuda midagi!“

Poiss võttis liivalt järgmise meritähe, viskas selle merre ja vastas: „Minu tegevus muudab väga palju ... selle ühe meritähe jaoks.“¹

Lavly Perling

¹ Ajatud lood. Sator 2011.